

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПИРЯТИНСЬКИЙ»

*Сіраковський М.В., Щедрина О.Ю., Подобайло А.В.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка.*

Охорона природи – одне з найважливіших завдань будь-якої Європейської держави і показник її розвитку. Україна активно розвивається в цьому напрямку, формуючи екологічні мережі, приймаючи на найвищому рівні національні програми та створюючи законодавчу базу для розвитку природно-заповідної справи. На території багатьох областей країни утворено чи розширено існуючі заповідні території, які мають зони суворої заповідності, вилучені з господарського обігу, і які працюють над збереженням і відтворенням природних екологічних мереж. Ситуація у Полтавщині більш складна.

На даний момент заповідні території Полтавської області – це переважно кластерні території заказників, яких нараховується більше 150. З них переважна більшість – 119 – утворено у 90-ті роки минулого сторіччя. Крім них існує три регіональних ландшафтних парки – Диканський, Нижньоворсклянський та Кременчуцькі плавні. Ці території несуть на собі відповідальність за збереження тваринного та рослинного світу області, але цього явно не достатньо при сучасному критерії охорони природи.

По-перше, загальна площа цих охоронних територій складає приблизно 126041 га (1260 кв.км), що при загальній площі області в 28700 кв.км. складає лише 4,3 % території (Леоненко, Стеценко, 2003). І якщо для України цей показник близький до середніх значень за областями (близько 5 % території держави входять до складу природно-заповідного фонду), то порівняно з Європейськими країнами цей показник набагато занижений.

По-друге, серед цих територій Полтавської області майже немає територій суворої заповідності. Це досить принциповий показник, тому що саме на цих територіях забороняється будь-яка діяльність людини, і, відповідно, найкращим чином зберігається весь природний комплекс. На даному етапі переважна більшість природоохоронних територій Полтавщини сформована за принципом заказників (109016 га з 126041 га), землі яких не вилучаються в повній мірі з господарського використання. Території земель, що повністю вилучені з господарського обігу присутні лише у двох регіональних ландшафтних парках, але їхня частка досить незначна.

На даний час на території Полтавської області зростає 47 представників флори, що занесені до Червоної книги, з яких 10 ймовірно вже зникли з її території, та мешкає 103 представники фауни (відповідно 45 з них під реальною загрозою зникнення з території найближчим часом, або вже зникли). Ще 91 представник флори та 37 представників фауни не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що постійно або тимчасово перебувають під загрозою зникнення в природних умовах на території Полтавської області.

Один з шляхів вирішення цієї проблеми є створення національного природного парку «Пирятинський». Практика створення національних парків притаманна більшості розвинених країн світу через те, що на відміну від природних заповідників, де фактично вся територія є зоною суворої заповідності з заборонаю діяльності і присутності людини, у національних парках лише частина територій має такий суворий режим, інша відкрита для туристів та відвідувачів, що зумовлює великий рівень просвітницької діяльності у сфері охорони природи, підвищенню туристичної популярності регіону, і в той самий час, є реальна можливість для впровадження і виконання всіх необхідних дій для збереження біорізноманіття.

Територія, що планується під національний парк «Пирятинський» вже на даному етапі складається з ряду заказників, тому фактично включить до

себе землі, на яких вже запроваджено певні природоохоронні обмеження. Зараз ці території розташовані за кластерним типом, ділянки, що їх об'єднують є малозміненими і тому також мають високу наукову та екологічну цінність. Протягом останніх років експедиції викладачів та студентів біологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка при підтримці Пирятинської районної ради змогли дати обґрунтування для розширення існуючих та організації нових заказників в районі річки Удай. Так, у 2005 році було оголошено загальнозоологічний заказник місцевого значення «Лесяківський» площею 379,9га та ботанічний заказник місцевого значення «Шкуратівський» площею 12,0га. У 2007 році було розширено межі гідрологічного заказника місцевого значення «Харківецький» на 270,2га, загальнозоологічного заказника місцевого значення «Лесяківський» на 366,1га та заповідного урочища «Куквин» на 321,2га. У 2008 році оголошено такі об'єкти місцевого значення: комплексні пам'ятки природи «Старий шлях» площею 2,5га, та «Бурти» площею 2,3га, ботанічну пам'ятку природи «Олександрівський дуб» площею 0,01га, та ентомологічний заказник «Гришківка» площею 79,2га. Таким чином, станом на 2008 рік природно-заповідний фонд Пирятинського району представлений 16 об'єктами загальною площею 4111га і має хорошу перспективу розширення (Миленко, 2008). На території, що планується під створення національного парку виявлено 16 видів рослин та 11 видів тварин занесених до Червоної книги України. В цілому ж, ділянка характеризується високим видовим різноманіттям – 920 видів судинних рослин та 215 видів птахів, 27 видів риб, близько 400 видів комах (Шевчик, Сенчило, 2008; Подобайло, 2008). Орієнтовні параметри проєктованого національного парку: площа – 10 000 га, в т.ч. землі з вилученням – 4000 га; заповідна зона – 2500 га.

Таким чином, високий рівень біологічного різноманіття наявність червонокнижних видів та необхідність поєднання в єдину систему природно-заповідних територій басейну річки Удай обумовлюють доцільність створення національного природного парку «Пирятинський».

Література

1. Андриєнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини.- Полтава: ІВА «Астра», 1996.- 186с.
2. Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та ін. Еталони природи Полтавщини.- Полтава: «Верстка», 2003.- 212с.
3. Миленко В.М. Удайський ланцюг: етапи розбудови та перспектива // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В.І.Вернадського.- 16 травня 2008р., с.Березова Рудка.- Полтава: Полтавський літератор, 2008.- С.50-58.
4. Подобайло А.В. Рибе населення середньої течії р. Удай // Тези I Міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології».- Канів.- 2008.- С. 115-118.
5. В.Л. Шевчик, О.О. Сенчило. Загальна характеристика рослинного вкриття ділянки долини р. Удай, перспективної для створення ПНП „ Пирятинський”.// Звіт за 2008 рік по темі: «Вивчити видове та ценотичне різноманіття деяких груп біоти Середнього Придніпров'я» (рукопис).
6. Леоненко В.Б., Стеценко М.П., Возний Ю.М. Додаток до атласу об'єктів природно-заповідного фонду. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. – 140с.